

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ РОМАНУ В. ЛИСА «ВИФЛЕЄМ»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (49)

УДК 821.161.2.09

DOI: 10.24144/2663-6840/2023.1(49).71-75.

Ленська С. Особливості поетики роману В. Лиса «Вифлеєм»; кількість бібліографічних джерел – 4; мова українська.

Анотація. У статті досліджується роман В. Лиса «Вифлеєм», який належить до найновіших зразків сучасної української літератури. Він вийшов 2022 року, тому не отримав наукового осмислення. Предметом аналізу в статті стали особливості сюжетно-композиційної структури твору, заголовковий комплекс, жанрово-стильова своєрідність роману.

Жанр твору автор визначив як роман-триптих. Проаналізовано, що сюжет роману складається з кількох завершених мікросюжетів. Часопросторова структура роману включає біблійний та історичний хронотопи, пов'язані євангельським образом-топосом Вифлеєму. Таким чином, визначено тип композиції як ретроспективно-контрапунктну.

З'ясовано, що в поетиці роману майстерно переплетені реалістичні (у зображенні жахів війни, Голокосту, Голодомору, сталінських репресій) та романтичні елементи, втілені в кількох історіях кохання. Письменник намагається зберігати нейтральну позицію, тому уникає авторських відступів чи коментарів. Він дотримується традицій класичного реалістичного письма без надмірної історичної деталізації.

Простежено, що заголовковий комплекс тісно пов'язаний із біблійною символікою, на що вказує назва та чотири епіграфи. Образ Вифлеєму виконує кілька функцій: у першій частині він є топосом розгортання сюжету, а в наступних його значення розширюються і символічно доповнюються, Вифлеєм стає метафорично-філософським символом перемоги добра над злом, життя над смертю.

Кожний із героїв робить свій морально-етичний вибір: раб Скитій, не бажаючи купувати собі свободу ціною кровопролиття безневинної дитини, зважається на самопожертву; німецький офіцер Генріх фон Заукель закохується в єврейську дівчину Бетті Фогельман і рятує її від загибелі у фашистському гетто, за що мало не платить життям; простий український селянин Юхим прагне спокутувати гріх зради своїй коханій, коли в моторошну добу 1932–1933 років врятував родину від голодної смерті, відмовившись від нареченої Люби. Кожний проходить свій шлях випробувань. Письменник майстерно розгортає особисті історії своїх героїв на тлі складних історичних подій. Зроблено висновок, що у «Вифлеємі» порушено низку важливих морально-етичних проблем: влади, гуманізму, відповідальності за прийняті рішення, вибору, а в узагальненому сенсі – добра і зла.

Ключові слова: Володимир Лис, заголовок, епіграф, сюжет, композиція, жанр, стиль, роман, сучасна українська література.

Постановка проблеми. Роман В. Лиса «Вифлеєм» належить до найновіших зразків сучасної української літератури. Він вийшов у видавництві «Фоліо» 2022 року, тому ще не отримав глибокого й системного вивчення.

Володимир Лис – один із найбільш відомих сучасних українських письменників, автор понад двадцяти романів, з-поміж яких особливо вирізняються «Століття Якова» (2011), «Соло для Соломії» (2013), «Діва Млинища» (2016) та інші, які отримали схвальні відгуки серед критиків та читачів. У низці епічних творів митця відтворені складні й суперечливі події української історії ХХ століття, що розкриваються крізь призму окремих людських дол. Нерідко події романів розгортаються на Волині – малій батьківщині письменника.

Високий рівень письменницької майстерності митця був належно поцінований: В. Лис тричі ставав лауреатом Всеукраїнського конкурсу «Коронація слова» (2000, 2001, 2003), неодноразово був удостоєний Гран-прі та Гранд-коронації конкурсу. Мистецька праця і талант митця відзначені преміями імені Агатангела Кримського, Григорія Сковороди, Олеса Гончара. 2009 року В. Лис став кавалером ордена «За заслуги» III ступеня. Відтак не дивно, що творчий доробок письменника привертає увагу не лише пересічних читачів, але й фахівців-філологів. Предметом дослідження у статті є формальні аспекти найновішого роману митця.

Аналіз досліджень. Незважаючи на підвищений інтерес до прози В. Лиса упродовж останнього десятиліття, системних досліджень його творчого доробку поки що не створено. Маємо низку статей, присвячених окремим романам письменника або певним аспектам поетики: аналітичні студії О. Башкирової, С. Бородіци [Бородіца 2019], С. Журби [Журба 2020], Л. Крупки [Крупка 2020], Я. Поліщука та ін. Великий резонанс викликала поява роману «Століття Якова» (рецензії і статті В. Агеевої, М. Жулинського, О. Забужко, О. Клименка та ін.).

Романи В. Лиса на історичну тематику, зокрема «Століття Якова», «Соло для Соломії», «Країна гіркої ніжності», мають низку схожих ознак, що дозволяє літературознавцям виокремити деякі риси індивідуального стилю митця: у змістовій площині – переосмислення вітчизняної історії ХХ століття; головними героями творів є прості люди, селяни чи містяни, які живуть на Волині; характери виписані психологічно переконливо; у стилістиці вдало поєднані реалістичні та романтичні елементи. В аспекті моделювання художнього простору романів та прийомів характеротворення В. Лис концептуально продовжує традиції У. Самчука. Темпорально твори охоплюють першу половину ХХ століття – добу революцій і національно-визвольних змагань, періоди Першої та Другої світової воєн.

Роман «Вифлеєм» також частково втілює ці тематичні аспекти, однак часопросторові межі твору

значно розширені, що дозволило авторові торкнутися низки важливих морально-етичних та світоглядних проблем, реалізованих в оригінальній поетиці твору, що й зумовлює **актуальність** нашої роботи.

Мета статті полягає в окресленні основних формально-поетикальних особливостей нового роману В. Лиса «Вифлеєм». Досягнення мети уможливує виконання таких **завдань**: у загальних рисах окреслити специфіку сюжетно-композиційної та жанрово-стильової структури твору, з'ясувати семантику заголовкового комплексу роману.

Різномірність аналізованих елементів художньої форми твору зумовили використання **комплексної методики**, що синтетично об'єднує прийоми культурно-історичного, герменевтичного, філологічного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Жанр свого найновішого твору В. Лис означив як роман-триптих, що відображено в архітектоніці твору. Роман складається з трьох частин: «Дитя», «Вогонь» і «Дім», кожна з яких має своєрідні часопросторові параметри, різних героїв, які об'єднані біблійним символом міста, де народився Син Божий, на що вказує заголовок.

Перша частина роману переповідає євангельську історію, в якій цар Ірод I, названий Великим, дізнавшись про народження дитини, яка, згідно з пророцтвом, стане новим царем Юдеї, звелів убити всіх хлопчиків віком до двох років. Саме цей новозавітний сюжет побиття немовлят та втечу Йосипа Обручника з Марією і Сином Божим до Єгипту складає сюжет першої книги триптиха.

Центральною проблемою цього фрагменту роману є проблема влади. Цар Ірод здатен на будь-які кроки, аби зберегти свою владу до кінця життя. Запідозривши кохану дружину Маріамну в змові проти себе, наказав її стратити, про що потім гірко шкодував. Письменник переконливо демонструє трагедію самотності старого тирана. Ірод безжалюдно катував рабів, задля розваги прирік на страшну смерть десятки невинних людей, прагнучи лише одного – відчувати владу над іншими. Дізнавшись від волхвів-пастухів про давнє пророцтво, цар Юдеї докладає зусиль, аби віднайти і знищити Боже Дитя. Цей злочин зумовлений інстинктом самозбереження тирана. Проте всі спроби забезпечити свою владу від зовнішніх впливів приречені на поразку: Марія з Сином та Йосипом Обручником утікають із Вифлеєма й рятуються в Єгипті. Там вони перебувають у безпеці аж до смерті Ірода.

Біблійна історія відтворюється на перших сторінках роману. Але основну частину першої книги триптиха складають дві історії простих людей, які дивовижним чином переплелися і змусили кожного зробити доленосний вибір. Перша – про життя бідної юдейської дівчини Естер, що жила в околицях Вифлеєма в біблійні часи, яка народила сина від місцевого посміховиська, хлопця несповна розуму Сихема. Почувши про побиття немовлят, молода жінка з сином Кеदारом ховається у невеличкій хатині посеред пустелі. Але там її знаходить раб-нишпорка на ім'я Скитій, позичений царем Іродом

у римського намісника Квірінія задля пошуку Божого Дитяти. Друга історія – про раба зі справжнім іменем Ітомав, який походив із далеких скіфських земель і був полонений під час набігів.

Природня кмітливість Скитія врятувала йому життя у страшній каменоломні, де він зумів вижити, шість років день у день рубаючи тверду породу, що й привернуло увагу нового господаря Публія Квірінія. Письменник захопливо описує дивовижні детективні вміння Скитія, що підвищують його ціну в очах господаря. Хлопець, не роздумуючи викриває зрадливу коханку Віорину, яка вкрала коштовності в господині й мала намір утекти, тим самим прирікаючи її на страждання, а можливо, і на смерть. Дівчину покарано, а Скитій служить римському наміснику далі. Квіріній обіцяє подарувати рабу волю, якщо він виконає завдання Ірода. Скитій мріє повернутися в рідні степи, тому радо хапається за пропозицію.

Таким чином, В. Лис відштовхується від біблійного міфу і розкриває психологію людей, демонструє їхні вчинки, оприявнює вибір героїв у тих чи інших ситуаціях. Нишпорка Скитій знаходить у пустелі біля Вифлеєма молоду матір, яка ховає своє дитя від шпигунів Ірода. Вплітаючи у текст роману історію народження маленького Кедача від розумово неповноцінного Сихема, автор не знецінює і не принижує євангельський сюжет – він переконливо показує уміння любити як іманентну людську властивість. Естер порушила соціальні звичаї, але була щаслива у своїй родині. Сихем загинув, аби врятувати сина. На будь-які жертви була ладна й молода жінка. Саме людяність Естер пробуджує в загубленій душі Скитія невідомі досі почуття. Це була не пристрасть, а більш глибоке почуття, через яке він пішов на мученицьку смерть, аби врятувати юну матір і малого Кедача. Раб-нишпорка рятує Естер із сином ціною власного життя. Він здійснює свідомий вибір, знаючи про мученицьку смерть, яка його очікує, але рятує чуже дитя. Власне, у першій частині роману Вифлеєм стає не лише простором, де відбуваються події, але символом гуманного вибору, перемоги людяності над егоїзмом. Смерть Скитія, який знову став Ітомавом, – це звільнення людського духу від пут вигоди, егоїзму тощо. Герой віднайшов самого себе. І маркером ідентифікації стає віднайдення персонажем свого першого імені.

Історія Скитія алюзійно відсилає читача до відомого уривка з Галицько-Волинського літопису про євшан-зілля. Ми лише вкажемо на цю схожість, але цей інтертекстуальний аспект роману потребує подальшого детального вивчення.

Важливим моментом в ідейній канві оповіді є остання воля Скитія, який попросив відпустити на волю Віорину – ту дівчину, яка його зрадила, а він її викрив: «Після цього прохання Квіріній відчув, як земля захиталася в нього під ногами... Раб просив про долю, волю якоїсь іншої нікчемної, ще нікчемнішої, ніж він сам, рабині... Турбувався не про себе за пів кроку до жахливої смерті» [Лис 2022, с. 185]. Квіріній таємно поховав свого замордованого раба, віддавши шану його мужності й людяності.

Друга частина трилогії під назвою «Вогонь» розгортає перед читачем історію, що сталася на Волині, в містечку Любинь під час Другої світової війни. Нащадок давнього німецького роду граф Генріх фон Заукель випадково зустрівся з дівчиною-єврейкою Бетті Фогельман. Між ними миттєво спалахнула пристрасть. Після кількох короточасних зустрічей дівчина залишилася в Любині, а Генріх, який воював у складі танкової армії Гудеріана, поїхав на фронт. Читач дізнається про народження в Бетті сина Марка, про те, як мешканців волинського містечка фашисти зачинили в гетто, про розстріл усієї родини молодій жінці й загибель дворічного маляти. Пізніше під час поїздки у відпустку після поранення Генріх фон Заукель випадково зустрівся з ледь живою Бетті, дізнався про народження і смерть їхнього сина та дивом врятував кохану з гетто. Ціною цього відчайдушного вчинку став арешт чоловіка, засудження до розстрілу, що було замінено на ув'язнення. Бетті Фогельман, яка вивчала німецьку мову у Варшавському університеті, була звинувачена в колабораціонізмі й шпигунстві, пройшла жахіття сталінських таборів.

В. Лис не романтизує сюжет, сповідуючи принцип художньої правди: Бетті залишилася на Волині, втративши всю родину, ледве unikла загибелі в ув'язненні. Генріх одружився з арійкою – медсестрою з польового госпітально, де він лікувався після тяжкого поранення. Але пізніше та його покинула. Доживав віку в інвалідному візку поруч із сестрою Лоттою. Кохання свого життя фон Заукель відтворює на сторінках свого єдиного роману.

Паралельно автор розгортає ще одну трагічну й водночас романтичну історію кохання – цього разу між українською дівчиною Яринкою і польським юнаком Збишеком. Сторінки, на яких описані їхні зустрічі, наповнені світлим і щемливим сумом, адже обоє закоханих загинули. Типологічно ця пара нагадує Ромео і Джульєтту.

Ще одна пара закоханих – єврейська дівчина Циля Шварц й український хлопець Роман Басок. Уся родина Цилі загинула в гетто, а дівчину дивом удалося заховати в лісі, на невеличкому хуторі баби Насті, яку в селі вважали відьмою. Ця проста жінка зустріла чужу дівчину, як рідну, і навіть врятувала від наруги ціною власного життя. Далі шляхи Романа і Цилі розійшлися назавжди.

Таким чином, головною проблемою другої частини триптиха є проблема кохання як запоруки збереження духовності. Попри найтяжчі випробування, всі герої здійснюють вибір на користь добра, утверджуючи своїми вчинками гуманістичні принципи життя.

Крім того, у другій частині роману письменник торкається болючих сторінок історії ХХ століття – польсько-українських взаємин, описує переслідування німцями євреїв, жахи Голокосту, показує людську нищість або героїзм у різних драматичних ситуаціях.

Третя частина роману «Дім» переносить читача в 1989 рік, тобто в часи горбачовської «перебудови», зародження Руху, зміни духовної пара-

дигми в Україні. Головна увага приділена образу діда Юхима. Ретроспективно повертаючись у часи його молодості, письменник розкриває тему Голодомору, адже Юхим здійснив страшний вибір – аби врятувати свою родину від голодної смерті, він фактично зрікся коханої Люби, покинув її. Дівчина вийшла заміж за іншого, кожен із колишніх наречених прожив власне життя. І лише на схилі віку Юхим вирішив побудувати власну оселю і привести туди Любу, але спізнився – у день сватання потрапляє на її похорон. Із розпачу він мало не вчинив самогубство, підпалив новий дім. Читачеві не зовсім зрозуміло, чому, живучи в одному селі, чоловік жодного разу відверто не поговорив із колишньою нареченою, не розповів, як син голови сільради виміняв її на два мішки продуктів, викрадених у голодних селян.

Час та обставини невідворотно роз'єднали пару, але старий Юхим зберіг пам'ять про кохану, прийшов на її могилу. Особисті долі головних персонажів «Дому» тісно пов'язані з трагічними сторінками української історії, зокрема з кривавим і жорстоким утвердженням більшовицької влади. Тобто провідною проблемою цієї частини роману є збереження національної пам'яті, утвердження зв'язків між поколіннями. Відповідно важливими концептами «Дому» є родина, взаємини батьків із дітьми й онуками.

Отже, сюжет роману складається з кількох завершених мікросюжетів. Композиція кожної частини триптиха розвивається хронологічно, але всі разом вони утворюють контрапунктну композиційну структуру, з відсилками до передісторій, з післямовами тощо.

Таким чином, усі три історії поєднані символічним біблійним образом. Ось як пояснює концепцію роману сам автор: «Те, що римський раб Скитій ціною свого життя врятував маленького Кедара, що офіцер вермахту Генріх фон Заукель, ризикуючи втратити все, врятував Бетті, а український селянин Юхим Богуш ціною своєї любові врятував від голодної смерті родину – це теж Вифлеєм. Місто-символ, місто-надія, в якому народився Ісус» [Лис 2022, с. 651]. Відтак образ Вифлеєму, крім біблійного змісту (місця, де народився Син Божий), доповнюється символічним – це перемога життя над смертю, знак самозречення і самопожертви. А вчинки персонажів мотивовані спільним почуттям – християнської любові. Попри жорстокі випробування, всі герої роблять гуманістичний вибір, зберігають людяність і здатність до самопожертви.

У поезії твору спостерігаємо три часопросторові шари: Вифлеєм та інші провінції Римської імперії в першому столітті нашої ери; волинське містечко Любинь і баварський замок фон Заукелів, а також українське село Лісівці поряд із польською колонією Краковець у добу Другої світової війни. І нарешті події у третій частині роману відбуваються в часи перебудови кінця 1980-х у селі Сокорівці на Волині, але ретроспективно відтворені події Голодомору 1932–1933 років. Тобто загальний хронотоп роману складається з двох часопросторових шарів:

міфологічного та історичного, причому останній також складається з кількох локусів.

У поезиї роману майстерно переплетені реалістичні (у зображенні жахів війни, Голокосту, Голодомору, сталінських репресій) і романтичні елементи, втілені в кількох окремих історіях кохання. Письменник намагається зберегти нейтральну позицію, тому уникає авторських відступів чи коментарів. Він дотримується традицій класичного реалістичного письма, уникає надмірної історичної деталізації.

Романтичні елементи вдало доповнюють поетику твору. Прикладом є епізод загибелі новітніх Ромео і Джульєтти – української дівчини Яринки і польського парубка Збишека. Дві сосни, біля яких зустрічалися наречені, символізують незнищенність їхнього кохання. Вони росли якраз на середині дороги між українськими Лісівцями і польським Краковцем. Дівчина загинула, бажаючи попередити коханого про заплановану на поляків атаку. Вона прагнула уникнути безглузких смертей. І представники обох народів це зрозуміли – сестра загиблої Яринки дбайливо доглядає обидві могили наречених, а замість квітів приносить шишки з тих двох сосон.

Як відомо, заголовковий комплекс зазвичай включає назву твору, а також факультативні елементи – присвяти та епіграфи. Розглядаючи архітектоніку роману «Вифлеєм», необхідно вказати на наявність чотирьох епіграфів: перший – з Євангелія від Матвія, що актуалізує євангельський мотив плачу Рахілі. Він безпосередньо вказує на першу частину твору, а також у підтексті на ненароджених дітей Яринки і Збишека з другої частини триптиха.

Другий епіграф – афористичний вислів Дж. Хатчінса «Я ніколи не був у Вифлеємі, але Вифлеєм завжди був у моєму серці» [Лис 2022, с. 3] відсилає читача до світоглядного центру роману: у найскрутніші моменти життя герої керуються моральними засадами, здійснюють етичний вибір на користь добра. Такий Вифлеєм у серці мала Циля, ховаючись від німців у лісовій хижці, Естер, яка намагалася врятувати свого сина від Скітія й Ірода та інші герої твору.

Література

1. Бородіца С. Художній світ прози Володимира Лиса. *Дивослово*. 2019. № 9. С. 55–59.
2. Журба С. Реінтерпретація історії у романах Володимира Лиса. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2020. Вип. 14. С. 37–47.
3. Крупка Л.О. Художній простір Другої світової війни у творчості Володимира Лиса. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 7. С. 50–55.
4. Лис В. Вифлеєм: роман-триптих. Харків: Фоліо, 2022. 656 с.

References

1. Boroditsa S. (2019) Khudozhnii svit prozy Volodymyra Lysa [The Artistic World of the Prose of Volodymyr Lys]. *Dyvoslovo*. № 9. S. 55–59 [in Ukrainian].
2. Zhurba S. (2020) Reinterpretatsiia istorii u romanakh Volodymyra Lysa [Reinterpretation of History in the Novels of Volodymyr Lys]. *Literatury svitu: poetyka, mentalnist i dukhovnist*. Vyp. 14. S. 37–47 [in Ukrainian].
3. Krupka L.O. (2020) Khudozhnii prostir Druhoi svitovoi viiny u tvorchosti Volodymyra Lysa [The Artistic Space of the Second World War in the Works of Volodymyr Lys]. *Lvivskiy filolohichnyi chasopys*. Vyp. 7. S. 50–55 [in Ukrainian].
4. Lys V. (2022) Vyfleiem: roman-tryptykh [Bethlehem]. Kharkiv: Folio. 656 s. [in Ukrainian].

Третій епіграф «Не важливо, чи ви вірите у Бога. Важливо, що він вірить у вас», який належить відомому французькому письменникові О. Дюма-батьку, вселяє в читача віру в те, що попри втрати й випробування, з Божою допомогою людина здатна перемагти обставини. І нарешті останній епіграф узятий із поезії культової американської поетеси Е. Дікінсон: «Чи живий ще Бог? / Друже мій – чи дихає Він?». Євангельський сюжет про побиття немовлят та історичні події ХХ століття, описані в романі В. Лиса, змушують читача замислитися над проблемами морального вибору та спонукають до культивування людяності й милосердя. Останній епіграф співвідноситься з темою Голокосту, розкритою в життєвих історіях учительки Бетті та простої сільської дівчини Цилі.

Висновки. Отже, зіставляючи новозавітну історію з подіями ХХ століття, зокрема Голодомором, Другою світовою війною, Голокостом, автор вірить у перемогу добра над злом. Розгортаючи кілька романтичних історій кохання, поєднуючи їх із мотивом розлуки, втрати, а подеколи й смерті, письменник доповнює реалістичну основу твору романтичними елементами. Слід зауважити, що, розповідаючи кілька окремих історій, В. Лис вдається до прийомів класичного реалістичного письма, не висловлює авторських оцінок описаних подій, уникає моралізаторства чи дидактизму. Ретроспективна композиція кожної частини дозволяє представити описані події у двох площинах – теперішньому і минулому, відтак ставлення персонажів та читачів до них моделюється як наслідок до того, що відбулося. На рівні художнього мовлення спостерігаємо деякі вкраплення діалектних елементів. Загалом стиль роману легкий, не обтяжений описами, сюжет розвивається динамічно, стрімко, а читач перебуває в напрузі аж до кінця роману.

У «Вифлеємі» порушено низку важливих морально-етичних проблем: влади, гуманізму, відповідальності за прийняті рішення, вибору, а в узагальненому сенсі – добра і зла. Гуманістична ідея робить роман В. Лиса помітною подією 2022 року, тож потребує подальшого детального вивчення.

POETICS OF THE NOVEL BY V. LYS “BETHLEHEM”

Abstract. The article studies the novel “Bethlehem” by V. Lys, which belongs to the newest examples of modern Ukrainian literature. It was released in 2022, so it has not been scientifically understood. The subject of analysis in the article was the peculiarities of the story-compositional structure of the work, the title complex, genre-stylistic originality of the novel.

The author defined the genre of the work as a triptych novel. It was analyzed that the plot of the novel consists of several completed micro-plots. The chronotopic structure of the novel includes biblical and historical chronotopes connected by the evangelical image-topos of Bethlehem. Thus, the type of composition is defined as retrospective-counterpoint.

It has been found that the poetics of the novel skillfully intertwine realistic (in the depiction of the horrors of war, the Holocaust, the Holodomor, Stalinist repressions) and romantic elements embodied in several separate love stories. The writer tries to maintain a neutral position, therefore avoids authorial digressions or comments. It follows the traditions of classical realist writing, but without excessive historical detail.

It has been observed that the title complex is closely related to biblical symbolism, as indicated by the title and four epigraphs. The image of Bethlehem performs several functions: in the first part, it is the topos of the unfolding of the plot, and in the following, its meaning is expanded and symbolically supplemented, Bethlehem becomes a metaphorical and philosophical symbol of the victory of good over evil, life over death.

Each of the heroes makes his own moral and ethical choice: the slave Scythia, not wanting to buy his freedom at the price of the bloodshed of an innocent child, decides on self-sacrifice; the German officer Heinrich von Zauckel falls in love with the Jewish girl Betty Fogelman and saves her from death in the fascist ghetto, for which he almost paid with his life; an ordinary Ukrainian peasant, Yukhym, seeks to atone for the sin of betrayal of his beloved, when in the terrible days of 1932–1933, he saved his family from starvation by giving up his bride Lyuba.

Everyone goes through their own path of trials. The writer masterfully unfolds the personal stories of his characters against the background of complex historical events.

It was concluded that “Bethlehem” raised a number of important moral and ethical problems: power, humanism, responsibility for decisions made, choice, and in a generalized sense – good and evil.

Keywords: Volodymyr Lys, title, epigraph, plot, composition, genre, style, novel, modern Ukrainian literature.

© Ленська С., 2023 р.

Світлана Ленська – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтава, Україна; svlenska@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-9061-2777>

Svitlana Lenska – Doctor of Philology, Professor at the Department of Ukrainian Literature, V.H. Korolenko Poltava National Pedagogical University, Poltava, Ukraine; svlenska@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-9061-2777>